

Universitätsbibliothek Wuppertal

Plvtarchi Chaeronensis Moralia, Qvae Vsvrpantvr

Svnt Avtem Omnis elegantis doctrinæ Penvs : Id est, varij libri: morales, historici, physici, mathematici, denique ad politiorem litteraturam pertinentes & humanitatem : omnes de Graeca in Latinam linguam transscripti summo labore, cura, ac fide

Plvtarchi Chaeronensis Ethicorum Sive Moralium

Plutarchus

Impressum Francofor. ad Mœn., M.D.LXXXII

Consolatio ad uxorem suam

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-351](https://urn.nbn.de/urn:nbn:de:hbz:468-1-351)

diam tollunt, odia non permunt. nam etiam deiectos inimicos oderunt: cum nemo inuidet misero. Sed & hoc verū est, quod nostra ætate quidam sophista dixit, Inuidos ad miserandum esse facilimos. vt in hoc etiam magnum inuidia & odij discriminē appareat, cum hoc neutram fortunam res linquat, illa vtriusq; abundantia elangueſcat. A contrario deniq; idem hoc intelligemus. Inimicicia & odium tolluntur, vel vbi fides fit nos nō esse affectos iniuria, vel vbi quos vt malos oderamus, bonos eos esse persuadetur, vel beneficio accepto. vltima enim gratia, vt Thucydides inquit, eti 10 minor sit, tamen tempestive inita, potest maius diluere crimen. Horum primum inuidia non permit. oderunt enim, quantumuis constet nulla se affectos iniuria. Reliqua duo ēt augent eā. nam & magis inuident iis quos bonos putār, vt pote virtute rerū bonarum optima præditis: & si beneficiū a fortunatis accipiant, ægre ipsi est, inuidentq; iis & volūtatem & facultatem: quorum illa virtuti, hæc fortunę debetur, vtraque bonum est. Ergo plane diuersæ sunt affectiones odium & inuidia: quando quibus illud lenitur reb. iis hæc exasperatur. Iam nunc porto vtriusq; affectionis propositum consideremus. Institutum est eius qui odit, male, si possit, facere. atque ita odium definiunt, affectionem quādam & propositum male faciendi, eiulque occasionem capitādi. Verum hoc quidē ab inuidia absit. Multi familiatib. ac domesticis suis inuident, quos perire aut in calamitatem 20 incidere nollent: tantum molesta ipsi corū est prosperitas, & gloriam splendoremq; eorum pro viribus minuūt. graue autem incommodum & perniciem inferre nollent, contenti veluti excelsæ domus eam partem quæ lumini officit deieciſſe.

PLVTARCHI CONSOLATIO AD
vxorem suam.

PLVTARCHVS vxori S. Quem misisti mihi de obitu filiolæ nunciaturum, eum appetet à via aberrasse 35 cum Athenasiret. Ego autem Tanagram veniens, de nepte inaudiui. Et quæ ad sepulturam quidem pertinent, existimo iam esse peracta: itaq; velim facta omnia, vt & nūc & in posterum quam maxime tibi vacuitatem doloris præſent. Quod si quid volens prætermisisti, meamq; exspectas

ſenten-

sententiam, arbitrarisque te facilius laturam me præsentem: hoc quoque fiat citra omnem curiositatem & superstitionem, à quib. alioquin longe abes. Tantum, mea vxor, & me & te huic casui serua animo cōposito atq; tranquillo.
 § Ego enim ipse scio, atq; definio quanta sit accepta calamitas. si vero te grauiter ferendo modū excedentem offendero, id me magis ē quam res ipsa perturbabit, Sane ipse quoque non sum (quod aiunt) è queru natus aut saxo. quod tu te scis, quę me tot liberūm educandorū adiutorē habuisti, io quos omnes domi nostrę, nostraq; opera educauimus. Hāc autē, quę tibi desideranti filia post quatuor filios nata fuit, occasionemq; mihi dedit vt tuū ei nomen imponerē, scio e-gregie carā fuisse, & peculiaris dolori acrimonia inest apud animum liberorum amore flagrantem, cum consideratur 15 quam illa delectauerit, quā ingenio fuerit mundo, & omnis irā reprehensionisq; puro, tum naturalis illa bilis vacuitas & mansuetudo, mutuusq; amor & gratia simul & voluptatē exhibebat & humanitatis contéplationem. non enim alis modo infantib. sed vasis etiam atq; ludicris quib. delectaba 20 tur nutricem māmam præbere hortabatur: præ humanitate tanquā ad mensam cōmunem ea vocans, suauissimisq; reb. impertiens ea quę habebat iucunda. Verum nō video, mea vxor, cur hāc & alia id genus viuente ea nos cum delectauerint, nunc in memoriam reuocata perturbare & dolo 25 rem adferre debeat. Sed metuo viciissim, ne vna cū dolore etiam memoriam abiiciamus. vt Clymene illa dicens,

Odi nunc arcum corneum habilem,

Exercitationes pereant:

quia semper fugiebat & formidabat recordationem pueri 30 qui vna eas obiuerat. fugit enim natura omne id, quod molestia adfert. Oportet autem quemadmodū ipsa nobis fuit omnium iucundissimum oblectamentū & spectaculum atque auditio: ita recordationē quoq; ipsius nobiscū adsiduo esse atque viuere, quę multo, immo multis modis plus ad- 35 fferat lætitiae quam doloris. siquidem par est eorū sermonū, Mortuorū recordatio quos sāpenumero inter nos habuimus, suo tempore ad nos quoq; aliquam redire vtilitatem: neq; nos desidere, & multipliques iis quę læta percepimus dolores opponere. Hoc qualis effe quoque narrant qui interfuerunt, & admirantur te neque lugubrem sumissile vestem, neque vel tibi vel ancillis yllam debeat.

intulisse deformitatem, ullam planetum: neque fuisse in se-
pultura sumtum ullum insolentem aut magnificentum adhi-
bitum, sed cum necessariis omnia esse peracta modice & ta-
cite. Atq; id quidē mirū mihi non est visum: si, que ne ad the-
atrum quidem aut solennes pōpas vñquam te comere aut,
ornare consueuisses, luxumq; adeo ad ipsas inutilē volupta-
tes putauisses: in tristi materia frugalitatem conseruasses.
Non enim in bacchationibus modo oportet modestam
mulierem corruptel& expertē manere: sed ita sentire etiā, in
luctu quoq; concussionē animi opus habere continentia. 10
nō quæ aduersus naturalem in liberos parētum amorē pu-
gnet, (vt multi arbitrātur) sed contra incōpositos intempe-
rantesq; animi motus. Condonamus n. dilectioni liberorū
desiderium, honorem, & memoriam defunctorū. Sed lugē-
di inexplata cupiditas, ad lamentationes planetusq; proue- 15
hens, nō minus turpis est quam intemperantia voluptati:
verbis tamen effectum est, vt veniā impetraret, quia loco de
lectationis dolor & acerbitas turpitudini coniunguntur.
Quid enim, quās, magis est à ratione alienum, quam nim-
um risum & gaudium amputare, fletui & ciuatui ex eodem 20
fonte pronananti fluxū liberū permettere? aut de vnguen-
& purpura nonnullos cum vxorib. delitigare, interim cō-
cedentes tousurā lugubrem, atratam vestem, sessiōnē defor-
mem, accubitum laboriosum? aut. quod omniū est atrocis-
sum. si seruos ancillasve dominæ aliquādo immodice & 25
inique puniant, obstatere iis & prohibere: pati interim eas i-
psas acerbe de scipis sumere ac crudeliter supplicium tali
in casu, qui aliquam animi relaxationem humaniorem re-
quirat? Verum nobis, mea vxor neq; ista opus fuit lite, ne-
que hac opus fore puto. Nam frugalitate quod vel ad cul- 30
tum corporis, vel ad viētus rationem attinet, nullus philo-
sophorū est quē nostra familiaritatē ac consuetudine vsum
non in tui admirationem traxeris: neque ciuium cui non
in sacrificiis, sacrificiis, & theatris tua cultus vilitas spectacu-
lo fuerit. Iam vero etiam in simili re magnam animi graui- 35
tatem declarauisti, liberorum natu maximo amissō: & rur-
sum, cum nos elegans iste Chārō reliquisset. Memini enim
quando à mari cum hospitibus mihi domum redeunti alla-
tus est de pueri morte nuncius, illique vna mecum do-
mum venerunt, aliis etiam comitantib. eos cum omnia in-
tus pa-

Vxor
Plutarchi
lato.

tus pacata, altamq; offendissent tranquillitatem, opinatos
fuisse (id quod postea etiam aliis narrauerunt) nihil accidisse
aduersi, vanumq; fuisse illum rumorem. ita tu tum modeste
domum adornaueras, eo tempore, quo magnā confusione
materiam præberet. Atq; hunc quidem tuis vberibus
lactaueras, ac mammae collisionem passæ sectione suscineras. Hæc enim generosam & prolis suæ amantem decentias
alias plerasque matres videmus, quando liberos suos
tanquam ludicru aliquid ab aliis in manus traditos sumunt,
10 postea iis mortuis in vanum ingratumque luctum effundi.
non ob amorem hoc, (is enim honeste ac circumspetac a-*Luctus na-*
git) sed quod exiguae naturali affectioni multum vanæ glo-*tura.*
ita studium admixtum, feroci facit, & furiosos, implacabili-
leq; luctus. Atq; hoc videtur non ignorasse Aëtopus. Ait e-
15 nimirum ille, cum Iupiter diis honores duideret, & Luctus quo-
que sibi aliquid posceret: concessum ei esse ut honoraretur,
sed tantum ab iis qui volentes ultraq; id facerent. Et profecto
ab initio luctus ita habet. Vnusquisq; luctum sibi ipse
adsciscit, qui vbi actis radicibus subsedit, familiarisq; est fa-
20 cetus, non iam volentibus his quos occupauit fursum abit.
Ergo præ foribus ei repugnandum est, neq; committendū
ut veste, tonsura, aliavē consimili re nobis quasi præsidium
imponat: quæ quotidie occurrētia, & fatum incutientia
pudorem, ita deiiciunt, inq; angustias redigunt, & meticulo-
25 lōsum faciunt animum, ut luctus gratia sic oblessus, neq;
risum, neq; lucem, neq; mensam humaniorem participet
mores. Huic malo comitatur corporis neglectio, & auer-
satio vñctōnis, lauaci, ac reliquæ vñctus rationis. cum cō-
traria debeat anima à corpore bene habente sibi auxilium ac-
30 cersere. Magna enim pars morticinæ retundit atq; luxa-
tur, quando corpus veluti fluctus in tranquillitate maris
diffusum est, vbi autem æstus & asperitas ex vñctus mala ra-
tione obortus facit, vt corpus nihil communum aut gra-
tum animo suggerat, tantum dolores & molestias, tanquam
35 acerbas quasdam & infensas exhalationes submitat: ne
volentes quidem facile ad quietem animi se se possunt recipere, tot prauis affectionibus animo laeso. Id verò quod in
tali re maximum est, & apprime metuendum, nihil me terret, scilicet malarum mulierum aditus, voces, & in lamētan-
do societas: quibus illæ dolorē exacuant, nō sinentes eum

vel aliis rebus, vel à scipio confici atq; elangescere. Non enim nescio quantum nuper certamē certaueris, cum opem tulisti Theonis sorori, & pugnauisti cōtra mulieres, quę extinsecus cum eiulatibus & conclamationibus tanquam ignem inferentes accurrebant. Quippe amicorum ædes cū vident ardere homines, vnuſquisq; ad extingendum incendium omnem suam celeritatem, omnem vim confert. cū animum vident ardere, ipsi somites & alimenta incendio fuggerunt. Et cui oculi dolent, illum non patiuntur, quantumvis cupientem, inflammationi manum adiungere, ne que eam ipsi tangunt: qui in luctu est, sedet dolorem suum exhibens cuius tanquam fluentum aliquod commouendum atq; exacerbandum: cum quidem is ex leui agitatione & titillatione in magnum ac difficillimum curatu morbum abeat. Verū ego satis scio, ab his te tibi cauteram.

Praterito- At enim id te conari velim, ut frequenter te cogitatione in illud transferas tempus, quo tempore nondum nobis ista prole nata nihil erat quod cum fortuna conquereremur. deinde hanc cum illa continues tempestatem, atq; sic ratiocinere, eundem nūc esse nostrum, qui tunc fuit, statum. Alioquī videbimus, mea vxor, inique ferre illum filioꝝ noſtra partum, si res noſtras ante ortum eius minus culpandas pronunciemus fuisse. Biennium vero, quod intercessit, neutiquam eximendum est memorię: sed voluptati nobis duendum, quod nobis gratam oblectationem præbuerit. neque debemus exiguum bonum pro magno malo depicare: aut aduersus fortunam ingratি pro eo quod dedit esse, quia non adiecit id quod spē conceperamus. Semper quidem pulchrum suauemque fructum fert de diis bona verba dicere, fortunamque aequo animo & citra incusationem ferre. in tali autem casu qui bona in memoriam sibi reuocat, & cogitationem ab obscuris & animum conturbantibus ad lucida ac splendida conuertit: aut omnino is dolorem extinguit, aut cum contrariis temperando exilē debilem, reddit. Sicut enim vnguentum semper olfactui adfert delectationem, aduersus foetida etiam remedij vim obtinet: sic bonorum in animo commemoratio rebus aduersis vsum quoq; necessarij auxilijs præbet iis, qui non fugiunt meminisse commodorum præteriti temporis: neque vbiue & semper culpant fortunam. Quod sane minime nos

nos decet, ut calumniam vita nostra impingamus, si ea libri
 in star reliquis omnibus puris & sinceris vnicam lituram
 habet. Sed enim hunc hoc audiuit, beatitudinem pendere a
 rectis consiliis in affectionem animi constantem desinen-
 tibus: fortunae autem mutationes nullum magnum momen-
 tum adferre ad summam vitae. Si tamen opus sit nos quoque
 gubernari rebus externis, ac fortuita cum vulgo enumera-
 re, iudicibusque nostrae felicitatis uti quibusuis hominibus:
 noli respicere in praesentes lacrymas, & luctus hominum
 qui ad te veniunt casum tuum miserantes, prauo quodam
 more susceptos. sed hoc potius considera, quomodo i te
 singuli suspiciant ob liberos, domum, vitam. Turpe vero
 fuerit, cum alij tuam exoptent fortunam etiam cum hoc quod
 nunc nobis molestiam adfert coniunctam, te eam praesen-
 tem vituperare: neque ex ipso calamitatis morsu sentire qua-
 tum habeant gratiae ea quae supersunt. An sicut nonnulli
 capite vel fine carentes Homeri versus feligunt, multis in-
 terim tot atque preclaris eius poematum partibus supina osci-
 tantia praeteritis: ita incommoda vita calumniosae coqui-
 remus & enumerabimus, commodis promiscue neglectis:
 imitabimurque auaros & sordidos homines, qui multa vbi-
 que quaequierunt, non vtuntur partis, sed amissa deplorant?
 Sin autem eam miseraris quod innupta atque sine sobole de-
 cesserit: alia habes quibus te consoleris, in quibus nihil tale
 deest, non enim sunt haec magna mala iis quibus desunt, &
 interim parua bona habentibus. Illa vero cum iam eodem
 venierit, ubi nullus est dolori locus, nihil nostro opus habet
 dolore. quid enim nobis ab ea mali eueniire potest, cum omni-
 mi ipsa vacet molestia? nam magnarum rerum amissio-
 nes dolorem abiiciunt, cum eodem pertinuerint, ut nihil iis do-
 lore sit opus. Ceterum Timoxena tua paucis est priuata re-
 bus: pauca enim norat, paucisque gaudebat, quae vero neque
 sensu neque cogitatione percepit, quomodo ei haec adem-
 ta dices? Enim uero quae alios audis dicere, quibus per-
 suadent vulgo nullum malum, nullum incommode es-
 se iis qui soluti sunt corpore: scio ne credas vera, impe-
 diri te doctrina a maioribus accepta, ac mysticis tessellis
 sacrorum Bacchi, quae nobis inter nos notae sunt, qui eas
 communicamus. Itaque ergo animam, ut pote interitus
 expertem, cogitaidem pati, quod accidit a uibus captiuis.

Si enim multum temporis in corpore ea fuerit educata, multisq; rebus & longa consuetudine cicurata huic vita se subdiderit: rursum aquilans, denuo subit corpus, neq; desinit nouis ortibus subinde implicari huius vita casibus atq; euentis. Noli enim arbitrari propterea senectutem male audire & culpari, quia rugas, canos, imbecillitatemq; corporis secum trahit. sed hoc habet molestissimum ea, quod animam rerum ad corpus pertinētum memoria quasi obsolescentem, hisq; nimio studio deditam redigit: sicutque & premit, figuram quam affecta à corpore accepit, conservans. illa autem accepta quidem * à melioribus, teneatur: tanquam è molli flexu renitens ad suam naturam. Sic ut enim ignis exsinctus, si quis illico accendat, rursum exsuscitur, ac celeriter resicitur * * *

Aus simile est natus, Plutonia etta subire.

15

his quod magnus ei amor rerum terrestrium in generatur, emolliturq; vnu corporis & tanquam medicamentis colligatur. Sed in acceptis à maioribus per manus mortibus atque legibus magis elucet quid in his rebus sit verum. Suis enim infantibus mortuis neq; inferias libant, neque aliud 20 quicquam faciunt eorum, quæ fieri mortuis apud alios solent. neq; enim terræ, aut terrestrium infantes ullam partē percipiunt. neq; circa eorum sepulcra & monumenta ac caudierum expositionem commorantur aut desident. nam leges id non permittunt; quia hoc nefas sit, cum iij in meli- 25 oreum ac diuiniorum conditionem simul locumque concesserint. *. Quoniam verò difficultius est fidem iis derogare quam adhibere: externa quidem sicut leges præcipiunt constituamus: interna autem etiam magis incontaminata, pura atq; moderata sunto. * * *

30

PLUTARCHI DE FA TO libellus.

NO STRAM de fato sententiam qua fieri potuit per- 35 spicuitate ac breuitate cōscriptram, ad te mitto, ca- rissime Piso: quando ita tu flagitasti, non ignarus quām caute me ad scribendum conferam. Primum hoc scito, Fatum dupliciter & dici & intelligi: vel vt actionem (sic enim energian Gratorum liceat interpretari) vel vt sub-